

Л. Шевченко
**«Соціальні ризики
 та соціальна безпека праці»***

Зміни, що відбуваються в соціально-трудових відносинах в умовах переходу до посткапіталістичної економіки, потребують системних досліджень економічної природи найманої праці, обґрунтування джерел її соціальних ризиків, формування механізмів узгодження економічних інтересів найманих працівників, роботодавців і суспільства, соціального забезпечення найманої праці.

Монографія доктора економічних наук, професора, завідувачки кафедри економічної теорії Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого Людмили Степанівни Шевченко присвячена саме таким актуальним питанням.

Базуючись на положеннях сучасної інституціональної теорії, авторка пропонує нове, оригінальне трактування сутності найманої праці (розділ 1). Головна ідея монографії полягає в тому, що найманий працівник

вступає в ринкові відносини з роботодавцем як власник своєї робочої сили. Під час найму він, не втрачаючи права власності на неї, передає роботодавцю право користування конкретними професійними здібностями протягом певного часу відповідно до чинного трудового законодавства країни. Ринок праці в результаті набуває якості ринку прав користування робочою силою.

Науковий інтерес при цьому викликає постановка питання, по-перше, про оплату найманої праці та економічні форми реалізації власності на робочу силу. До них у роботі віднесено: трудову ренту, інвестиційний дохід, заробітну плату, страхові виплати, нематеріальні доходи, а також платежі, заплановані на майбутнє. Кожна з форм у монографії охарактеризована. По-друге, про існування значних трансакційних витрат найму працівників. Способами їх зменшення дослідниця справедливо вважає інститут контрактації та механізми інституціонального підстроювання ринку праці.

У монографії проаналізовано причини і джерела соціальних ризиків найманої праці (розділ 2). Авторка справедливо підкреслює, що невизнання або нерозуміння сутності прав власності працівника на його робочу силу як роботодавцем, так і державою призводять до соціальної безвідповідальності останніх перед працівником, породжують низку небезпек, які містять потенційні збитки або шкоду для нього. У монографії детально розглянуто: ризики в системі професійної освіти, пов'язані в тому числі з комерціалізацією освіти та перетворенням освітньої послуги на приватне благо; ризики у сфері зайнятості — безробіття, неформальної зайнятості, позикової праці та ризики інформаційного суспільства; ризики у сфері оплати праці; ризики трудової міграції.

За таких умов, зрозуміло, зростає роль суспільного забезпечення найманої праці. Авторка доводить, що основною функцією соціальної держави має бути виробництво суспільних благ «соціальна безпека» і «соціальний захист», пропонує ефективні методи державного регулювання зайнятості, наполягає на обов'язковому дотриманні державних соціальних стандартів і соціальних гарантій (розділ 3). Авторські підходи запропоновані й до забезпечення праці на рівні фірми. Виняткового значення набувають з'ясування економічної природи соціальної відповідальності бізнесу, порівняльний аналіз моделей, форм і практики соціальної відповідальності роботодавців у розвинених країнах та в Україні (розділ 4). Значне місце у монографії відведено також дослідженню системи страхового захисту найманої праці (розділ 5). Такий аспект дослідження є актуальним, враховуючи наслідки фінансово-економічної кризи, зростання рівня безробіття та падіння реальних доходів населення.

У цілому монографія професора Л. С. Шевченко вирізняється системним підходом до проблеми соціальної безпеки праці, високим методологічним рівнем дослідження, узагальненням значного обсягу фактичного і статистичного матеріалу. Монографія призначена для викладачів, науковців, фахівців у галузі управління соціально-економічними процесами, студентів економічних і юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів, усіх, хто цікавиться проблемами економічної теорії праці та теорії соціальної безпеки.

*В. Соболев,
 доктор економічних наук, професор
 Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна*

* Шевченко Л. С. Соціальні ризики та соціальна безпека праці: монографія / Л. С. Шевченко. — Х. : Право, 2009. — 280 с.